

de articole se centrează pe relevarea unor chestiuni de amănunt, de date documentare inedite, restituiri, analize și interpretări arhivistice. Remarcabile cele 3 intervenții străine și mărturiile pentru colaborarea fructuoasă a specialiștilor într-o deplină reciprocitate. Rubrica de istorie locală, de documente (memorii și corespondență), realizarea semnată de Paul Mihail, discuțiile științifice pe diverse teme prefătează segmentul amplu al recenziilor și notelor bibliografice, care ocupă peste 1/3 din economia volumului prim. Recenziile se referă la istoria românilor (13) și universală (10). Notele bibliografice vizează 50 de lucrări de istorie autohtonă și 21 de istorie străină. Revista revistelor românești (10 semnalări) și a celor din exterior (11) trec în revistă și publicații de specialitate transilvane. Probabile greșeli de tipar, remediabile oricum, le semnalăm aici: *articolul* la studiul lui V. Fl. Dobrinescu din sumarul în limba română (p. I) și numele Renatei Möhlenkamp, apărut corect în sumarul francez și în textul necrologului (p. VII).

Partea a doua a volumului include un număr sporit de autori (44), dintre care, în început, 4 lucrări sînt tipărite în limbi străine (2 semnatari fiind neautohtoni). Utile și binevenite apar considerațiile cercetătorului A. A. Rusu cu privire la figura și personalitatea lui Iancu de Hunedoara. Interesanta rubrică debutînd cu acest prilej. „Opera posthuma” ne prilejuiește restituirea critică a unor texte din Gh. I. Brătianu și P. P. Panaitescu. Sperăm în continuarea exercitiului istoriografic. Sectorul de toponimie și istorie este urmat de cel reprezentînd studiile majore calitativ și cantitativ, ce înglobează epoci diferite: de la geto-daci la cel de-al doilea război mondial și istoria culturii. Remarcăm aici aportul cercetătorilor clujeni V. Vesa și M. Teodor. Cele 8 articole la număr se fixează pe aceeași canale documentar-arhivistice. Rubrica de „Documente” continuă epistolarul despre „Școala nouă de istorie” și relevă pagini din jurnalul inedit al fostului premier I. G. Duca. Incursiunea făcută de același Paul Mihail în istoria orașului Iași se constituie astfel într-o lucrare de sine stătătoare, o carte abil camuflată în paginile prestigiosului anuar! Cele două discuții incitante, studiile documentare, materialele cuprinse în cadrul „Miscellaneiei” a „Addendei și Corrigendei”, ca și din „Varia” depun mărturie pentru disponibilitățile interpretative manifestate de toți colaboratorii în cauză. Sectorul de recenzii, la fel de numeros, 9:8, subliniază apetența și accesibilitatea la lucrări importante în istoriografia autohtonă și străină. Notele bibliografice, în aceeași orînduire și în raportul de 40:15 evidențiază, odată în plus, cîștigul reprezentat de modalitatea bine gîndită de realizare a rubricii respective, în spiritul „echipei” devotate, ce reușește să consulte și achiziționeze astfel contribuții valoroase de pretutindeni. Exemplul este demn și necesar de urmat de fiecare institut de cercetare de profil din țară! Revista revistelor, în oglinda de 9:5 nu face decît să întărească ideea mai sus enunțată, la fel ca și ampla enumerare a evenimentelor științifice interne și internaționale la care au luat parte istoricii ieșeni.

În concluzie, putem afirma cu îndreptățit temei că școala istorică a Moldovei oferă pe lîngă rezultatele remarcabile pe tărîm științific, reunite în prezentele părți de volume și aportul unui grup de cercetători care fac cînte istoriografiei noastre. Prin ceea ce se realizase pînă acum și prin ceea ce prezintă volumele de față, anticipînd bogăția tematică a celor viitoare, Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol” și „Anuarul” patronat se prezintă la aceleași exigente cote valorice și pe care le nutrim neștirbite și în continuare.

STELIAN MÂDRUT

Biblioteca și Învățămîntul. Vol. VIII. Cluj-Napoca, Biblioteca centrală universitară Cluj-Napoca, 1984, 643 p.

În accepția contemporană a tezei vehiculate despre rolul și scopul bibliotecii de rang universitar ca depozitară a culturii scrise dar și drept permanentă mesageră a faptului de civilizație, situația și statutul în continuă modificare a învățămîntului spiritual reclamă noi fundamentări teoretice și practice, în funcție de

menirea conștient asumată pe lângă cea cunoscută în timp, odată cu adoptarea atributului de real laborator de creație.

Unui asemenea deziderat recunoscut și aflat în treptată aplicare îi corespund în mod consecvent contribuțiile reunite în volume, vreme de peste un deceniu și jumătate, ca act reflex al activității de cercetare inițiată și desfășurată sub egida bibliotecii universitare clujene.

Un succint excurs retroactiv se impune a fi rostit în această privință: dacă debutul înregistrat în anul 1972 includea rezultatele lucrărilor de biblioteconomie grupate pe două secțiuni pentru intervalul dintre 1969—1972, volumele ulterioare, — cu cifra de apariție distinctă pe pagina de titlu (I—II/1976, III/1977, IV/1979, V/1981, VI/1982) —, ocazionate de aceleași sesiuni periodice instituționalizate și publicate în condiții meritorii litografiate, prezentau o gamă tematică diversă și prolifică, care în adiacența compartimentelor intrinseci luminării acțiunilor deloc „funcționărești-administrative”, îngăduiau relevarea îndrăznețului act de cercetare în rubrica dedicată valorificării fondurilor documentare, istoriei tiparului, a cărții, bibliotecii și culturii în general.

Saltul valoric constatat odată cu volumul VII/1983 își are sorginea atît în sporirea numărului colaboratorilor interni și externi, cît și în structurarea și tematicizarea profund remaniată, în pas cu noile cerințe științifice reclamate de modernizarea bibliotecii ca instituție de civilizație. Redăm, în continuare, pentru exemplificare cîteva din rubricile nou introduse: bibliologie-bibliofilie, didactica, fonduri și colecții, memoria bibliotecii, opinia cititorului, cronica, recenzii și revista revistelor de biblioteconomie. Concepția și viziunea total modificate în formă și fond au beneficiat de adresabilitate și de recunoașterea cuvenită, mărțurisite deopotrivă în țară și străinătate. Dacă am încerca să totalizăm cantitativ conținutul celor șapte volume de pînă acum, cifra obținută de circa 200 de articole și studii constituie un prețios indiciu întru zugrăvirea pertinentei cercetări efectuate în cadrele bibliotecii universitare clujene.

Volumul prezent, apărut în octombrie 1987 într-un tiraj de 250 exemplare, — dintre care peste jumătate sînt destinate schimbului internațional —, reprezintă un cumul deosebit sub aspect valoric. Meritul revine în acest sens echipei formate din coordonatorul lucrării, dr. M. Triteanu și cuplul de redactori împătimiți: V. Ciomoș și I. Marcoș, fără a trece cu vederea efortul colectiv și benefic reprezentat de participarea majorității specialiștilor instituției, ca și de colaborarea dezinteresată a prietenilor și cititorilor ei statornici.

Din punct de vedere tematic, structura prezentată este apropiată de cea precedentă. Secțiunea primă conține lucrările simpozionului din 25—26 noiembrie 1983, desfășurat pe ideea relevării dialogului dintre lectură și bibliotecă. Perspectiva interdisciplinară a fost abordată în 18 intervenții, publicate în limbi de circulație și aparținînd unor universitari, critici și istorici literari, bibliotecari, profesori, etc. Segmentul adiacent de sociologia lecturii a inclus alte 4 articole de ținută științifică deosebită. Partea de bibliologie-bibliofilie, cu chestiuni teoretice și practice atinse, cu tratarea unor aspecte de istoria cărții și a tiparului, subliniază odată în plus aportul major a 12 bibliotecari din Cluj, Sibiu, Oradea, Aiud, etc. Cele trei prezentări de fonduri și colecții repuse în discuție și implicit în circuit științific sînt urmate de două opinii exprimate vizavi de personalitatea lui I. Breazu în cadrul rubricii sugestiv intitulată „Memoria bibliotecii”, o inițiativă extrem de oportună și demnă de continuat, la fel ca și partea de arhivă ce îngemănează contribuții epistolare și memorialistice. Considerăm că intervenția despre corespondența lui G. B. Duică și-ar fi aflat locul nimerit tocmai aici (p. 289—297)! Dialogul în bibliotecă a doi universitari subliniază perspectiva instituției în relația sa directă și necesară cu învățămîntul superior. O altă strădanie meritorie care trebuie permanentizată se referă la prezentarea unor biblioteci însemnate de peste hotare, istoricul M. Bărbulescu pledînd „pro domo” în acest sens. Evidențierea unor cataloage interne de lucru constituie o dovadă consistentă pentru dăruirea și aportul bibliotecarului versat, plusul de evidență fiind dobîndit în această direcție de truda încorporată în realizarea lui A. A. Rusu.

Partea de recenzii la cartea de profil, românească și străină, antrenează în majoritate forțele interne ale bibliotecii, — mobilizate onorabil și în actul de transportare în limbi internaționale a materialelor mai mari —, care prezintă opinii gîndite și care nu fac rabat obișnuitei complezante! Situația identică există în cazul trecerii în revistă a periodicelor de biblioteconomie.

Înainte de final, se cuvin a fi rostite cîteva observații vizînd forma redacției pentru volumele în pregătire: atenția la inconstanța indicării profesiei autorilor, cu echivalările convenite și în limbi străine, I. M. Danciu (p. 67), L. N. Pop (p. 133), T. Furdui (p. 281). Greșeli de dactilografieri: Monoki (p. 567), Victoria (p. 641), E. Barbul (p. 349). Necesara uniformizare la indicarea titlaturii bibliotecarilor și a bibliotecii în sine!

În concluzie și făcînd abstracție de cele cuprinse mai sus, care nu scad cu nimic din valoarea realizării Bibliotecii universitare clujene, avem sentimentul că specialiștii acestei instituții de cultură surprind deosebit de plăcut prin largile disponibilități de cercetare manifestate și care contribuie ca volumul de față să reprezînte cu cînst Clujul bibliotecăresc, alături de contribuția similară a filialei locale a Bibliotecii Academiei.

STELIAN MANDRUȚ

Congresul limes-ului de la Aalen. Stadiul cercetării frontierelor romane la Dunărea de Mijloc și de Jos și al echipamentului militar roman*.

În 1983, la Aalen, în landul Baden-Württemberg, acolo unde în secolele II—III a fost cel mai important castru de *ala* din vestul Europei, cel al alei *II Flavia milliaria*, s-au înlînit peste 200 de arheologi din întreaga lume specializați în studiul frontierei sau armatei Imperiului roman, pentru a susține și discuta 120 de comunicări dintre care 115 au fost publicate într-un impunător volum dedicat lui Eric Birley, inițiatorul în 1919 al primului Congres de Studii asupra Frontierelor Romane, cu ocazia împlinirii a 80 de ani.

Intrucît în spațiul avut la dispoziție nu este posibilă discutarea tuturor comunicărilor, ne-am limitat doar la cele privind frontiera Dunării de Mijloc și de Jos și cele referitoare la echipamentul militar roman, insistînd asupra exprimării unor rezerve.

Din cele 21 de comunicări privind provinciile Noricum și Pannonia, doar una, cea a lui G. Dobesch, se referă la Noricum, mai precis la ocuparea sa de către romani. Respingînd ideea că Noricum a fost pînă la Claudius un stat clientelar, D. consideră că el a fost ocupat treptat începînd de la Augustus, la Claudius ajungîndu-se la statutul provincial. În analiza sa autorul afirmă că o situație identică a existat pentru tot spațiul reprezentat de Raetia, *regnum Noricum* și Pannonia de Nord, fapt care în mod evident nu poate fi dovedit. În sprijinul teoriei sale el citează și analogii cu alte zone geografice, în special din Gallia și Germania, însă pe de o parte se bazează în toate cazurile numai pe izvoare literare sumare și imprecise, iar pe de altă el însuși recunoaște că în cazul Noricumului, forma concretă de stăpînire nu poate fi precizată. Însă, atîta timp cît nu vor putea fi aduse în discuție noi izvoare epigrafice sau arheologice nu vedem cum poate fi diferențiat statutul de stat clientelar de cel de prim stadiu, neprecizat în conținutul său, al cuceririi treptate a unui nou teritoriu de către romani. Deci, problema anexării Noricumului rămîne în continuare deschisă.

O sinteză asupra cercetării limes-ului Pannoniei ne-a oferit regretatul A. Mócsi în colaborare cu D. Gabler. Acest raport în care s-a ales criteriul cel mai logic de expunere, cel cronologic, prezintă în primul rînd săpăturile arheologice, mai ales cele inedite, dar nu omite nici problemele istorice abordate în ultima vreme. Astfel, o primă caracteristică a cercetării este numărul destul de mare de săpături arheologice, cele mai multe din ele fiind sonde de mică amploare sau săpături de salvare, unele din acestea din urmă efectuate pe scară largă. O mențiune este făcută și în ceea ce privește începutul cercetării aeriene a limes-ului, care a dus la descoperirea unor noi fortificații nici măcar bănuite pînă acum. Dintre problemele istorice abordate, o atenție deosebită a fost acordată începutului stăpînirii romane în Pannonia, în epoca Iulio-Claudiană.

* *Studien zu den Militärgrenzen Roms III. Vorträge des 13. Limeskongress, Aalen, 1983. Forsch. u. Ber. z. Vor- u. Frühgesch. in Baden-Württemberg, 20, Stuttgart, 1986, 816 p.*